

Clasificarea basmului literar

După caracteristicile personajelor, specificul și tematica acțiunii, predominanța elementelor miraculoase sau a aspectelor concrete de viață, basmele se clasifică în:

- fantastice, cele mai semnificative și mai răspândite, desprinse de regulă din mit, cu o pregnanță a fenomenelor miraculoase;
- animaliere, provenite din dezvoltarea narativă a legendelor totemice despre animale, chiar despre plante sau chiar obiecte simbolice;
- nuvelistice, având ca punct de plecare snoava, în narațiune semnalându-se o puternică inserție a aspectelor reale, concrete de viață;

Basmul fantastic

Basmul fantastic.

Verosimilitatea basmului fantastic trimite spre o vreme îndepărtată, în illo tempore, când a umblat Dumnăzău cu Sfântu Pătru pă Pământ, când erau viteji cu urieși, adică într-un timp mitic. Despre veridicitatea faptelor petrecute într-un timp atât de îndepărtat și insondabil chiar cu percepția omului modern, există accepțiunea: *"nu credea nimenea, toată lumea vede că-s bazme de pierdut vremea, poate copiii ăștia mai mici cred c-așa o fost. Nu, ce să crezi în minciuni? Niciodată n-o existat oameni care să creadă, chiar dacă n-o știut carte."* Formulele pot fi diversificate, uneori foarte expresive și dezvoltate, precizând și atitudinea naratorului față de faptele povestite și caracterul lor miraculos, aproape paradoxal, dar toate au ca nucleu precizarea de ordin temporal: *"A fost odată ca niciodată; că, de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea ploșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau înfrățindu-se;*

Formulele mediane mențin discursul narativ în același timp al fabulei, făcând conexiunea între secvențele narrative, arătând durata, continuitatea, deplasarea fără sfârșit: *"Și se luptară,/ Și se luptară,/ Zi de vară până seară" sau "Zi de vară/ Până seară,/ Cale lungă, / Să-I ajungă."*

Sau o formulă de final: *"Iar eu, isprăvind povestea, încălecai p-o șea și vă spusei dumneavoastră așa; încălecai p-un fus, să fie de minciună cui a spus; încălecai p-o lingură scurtă, să nu mai aștepte nimica de la mine cine-ascultă; iar descălecând de după șea, aștept un bacșiș de la cine mi-o da"*

Basmul nuvelistic

Este o narațiune cu caracter general, în care eroul este urmărit din copilărie până la o vârstă a împlinirii în viață. Din om simplu, el ajunge împărat sau dobândește alte mărimi. Eroul combină, în acest tip de basm, inteligența cu viclenia, reușind, în cele din urmă, să depășească orice întâmplare potrivnică. Din punct de vedere al vechimii, basmul nuvelistic este mai recent decât basmul fantastic, marcând și o anumite demitizare a personajului, care este ales din lumea comună. În literatura română, basme nuvelistice populare sunt cele cu Păcală, Băiet Sărac, iar, de exemplu, basm cult este *Dănilă Prepeleac*, de Ion Creangă.

Basmul cult

Paralel cu eforturile de fixare în scris a basmului popular, apare basmul cult, care preia motivele și tehnicile narrative ale acestuia. Chiar culegătorii de folclor devin povestitori, ca în cazul lui Petre Ispirescu, care actualizează și recrează basmul, păstrând funcțiile principale, formule fixe, oralitatea, anumite expresii, dar adăugând o tentă ușor moralizatoare sau aluzii mitologice de sorginte livrească. Scriitorii devin ei înșiși autori de basme, cunoscuți fiind Nicolae Filimon, Alexandru Odobescu, Ion Creangă, Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ioan Slavici, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Mihail Sadoveanu.

Basmul cult

Basmul cult, împlinit printr-o inserție expresivă specifică stilului marilor scriitori, își armonizează structurile narrative, dobândind unitate și fluență discursivă, preluând viziunea scriitorului și integrând teme și motive caracteristice ale operei acestuia. Scriitorul respectă de regulă structura și tipologia basmului popular, dar poate aduce modificări ale viziunii naratorului, alternând persoana a treia cu persoana întâi și a doua, creând o comunicare mai directă cu cititorul și dând uneori o nuanță subiectivă expunerii faptelor..

Basmul cult estompează de cele mai multe ori miraculosul și fantasticul, dându-le o mai mare verosimilitate, și în același timp reduce caracterul convențional al unor secvențe narrative, adăugându-le, semnificații și efecte specific literaturii culte. G. Calinescu numea basmul cult astfel: *“Basmul este [...] o oglindire a vietii in moduri fabuloase.”* *“Basmul e un gen vast, depășind cu mult romanu, fiind mitologie, etică, știință, observație morală etc. Caracteristica lui este că eroii nu sunt numai oameni, ci si anume fiinte himerice, animale. [...] Cand dintr’o narațiune lipsesc acești eroi himerici, n’avem de-a face cu un basm.”*

Particularitățile basmului cult:

- clișee compoziționale formule tipice (inițiale, mediene și finale);
- motive narative diverse: călătoria lupta, victoria eroului, probele depășite, demascarea și pedepsirea răufăcătorului, căsătoria și răsplata eroului;
- specificul reperelor temporal (timpul fabulous, mitic) și spațiale (tărâmul acesta și tărâmul celălalt) sunt vagi, imaginare, redată la modul general;
- stil elaborat, îmbinarea narațiunii cu dialogul și cu descrierea;
- cifre magice, simbolice;
- obiecte miraculoase;
- întrepătrunderea planurilor real-fabulos (fabulosul este tratat într-un mod realist).

Alte clasificări

Catalogul internațional *Antti Aarne* va fi revizuit și îmbogățit de St. Thompson în 1928, clasificarea *Aarne-Thompson* fiind și în prezent considerată ca o clasificare de mare utilitate științifică.

Antti Aarne împarte proza folclorică în trei grupe:

1. Basme cu animale;
2. Basme propriu-zise;
3. Anecdote.

Din grupa a doua fac parte Basmele fantastice împărțite în:

1. Basme cu un adversar supranatural;
2. Cu soț-soție supranatural (ă) sau fermecat;
3. Cu o misiune, rol;
4. Cu obiect supranatural;
5. Cu putere sau știință supranaturală;
6. Alte momente supranaturale.

Tot aici sunt incluse și Basmele legendare sau basmele nuvelistice.